

СТАНОВИЩЕ

на дисертационния труд на

Владимир Тихомиров Василев

на тема:

„Въоръжението в Западна Европа през Ранното средновековие“

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“, Професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност: Средновековна обща история

от

доц. д-р Владислав Иванов, Институт за балканистика с Център по тракология [„Проф. Александър Фол“] – Българска академия на науките

Дисертацията на Владимир Василев е посветена на Ранното Средновековие в западните части на европейския континент; един слабопознат доскоро период, който бе популярен под събирателното прозвище „Тъмните векове“, но за който днес се смята, че притежава огромна важност в историята на региона. Трябва да се спомене, че заглавието на труда, което е „Въоръжението в Западна Европа през Ранното Средновековие“, не е съвсем точно. Самият дисертант пояснява в уводната част, че изследването е посветено не само на историята на въоръжението, а и на военното дело, но не в цяла Западна Европа, а в „Галия и околните страни“, като под последното се разбира най-вече Франкското кралство по време на управлението му от династията на Меровингите. Франкската държава е едно от най-големите и, което е по-важно, дълготрайни „варварски“ кралства, както ги нарича класическата историография, основани от германските племена по време на бурния период на „Великото преселение на народите“. Управляващата франкска династия Меровинги, кръстена на легендарния ѝ основател Меровех, дава името си на цяла епоха в историята на Западна Европа, която продължава от 481 до 751 г. Именно тази епоха и Франкското кралство са в центъра на вниманието на настоящия дисертационен труд.

Дисертацията на Владимир Василев е разделена на уводна част, четири глави, заключение и приложения, като общият ѝ обем възлиза на 320 страници. Представен е и автореферат от 24 страници, който резюмира добре съдържанието на работата. Посочената структура на труда е обусловена от стремежа на дисертанта да изпълни

предварително поставените си цели, като разгледа запазените исторически свидетелства за въоръжените конфликти през периода, а след това премине към изследване на йерархията и структурата на франкската армия; снаряжението и въоръжението на франкските воители, свързаните с него ритуал и символика, и отношенията между военните структури и управляващия елит.

Уводната част започва с дефинирането на целите и задачите на изследването, след което се спира подробно на мотивите на докторанта да използва интердисциплинарна методология за тяхното реализиране. По-нататък текстът разглежда изворите и научните трудове, посветени на поставените проблеми. Тук дисертантът показва много добро познаване на историческите източници и модерните научни съчинения, които са изчерпателно изброени и коментирани. Като един от редките пропуски в споменатия преглед, що се отнася до малкото на брой публикувани на български исторически трудове, които имат отношение към темата, бих споменал монографията на френския учен Доминик Бартелеми, „Рицарството. От антична Германия до Франция през XII век“. Първата част на тази монография разглежда доста сходни проблеми, свързани с развитието на военното дело в ранносредновековните франкски кралства. С изключение на споменатия пропуск смятам, че прегледът на изворите и историографията в увода на дисертацията е добре направен и достатъчно изчерпателен. Адмирации заслужава и коментарът за ролята на интернет в развитието на съвременната наука.

Първата глава на дисертацията, „Меровингските кралства 481 – 751 г.“, разглежда политическата история на ранните франкски държави, като обръща по-голямо внимание върху запазената информация за военните конфликти от епохата. Сред достойнствата на този несъмнено трудоемък опит за конспектирането на близо тривековната история на най-голямото ранносредновековно кралство в Западна Европа, трябва да се отбележат многобройните преводи на извори. Честите промени в границите между франкските кралства от този период са онагледени с географско-исторически карти. Не съм съгласен със заключението, че използваните извори разбират споменатият неведнъж латински термин *pueri* в класическото му значение на „младежи на възраст от 7 до 15 години“. Едва ли момчета на тази невръстна възраст могат успешно да изпълняват функциите на военен отряд, поради което е по-логично да приемем, че става въпрос за по-възрастни младежи. Друг недостатък на тази глава са немалкото технически грешки, които присъстват в текста. Все пак, предвид

затрудненията, предизвикани от сложната и обширна тематика и необходимостта от вместването ѝ в ограничен обем, дисертантът се е представил задоволително. Текстът се справя със задачата на „уводната“ първа глава, чиято основна цел е да ни въведе в тематиката, като представи историческия фон за изводите на другите части на дисертацията. Полезно за тази глава и отделните ѝ части би било едно кратко пояснително въведение, което да обяснява промените в геостратегическата и етническата обстановка в региона.

Основната цел на втората глава „Франкската войска при Мерovingите“ е изследването на структурата на франкската армия. Използвайки изворите и изводите на съвременната наука авторът прави успешен опит да дефинира отделните слоеве на франкската военна йерархия и взаимовръзките между тях, като обръща основно внимание на тази, за която изворите говорят най-често: връзката между краля и неговите воини. Допълнително в тази глава Владимир Василев събира и анализира малкото запазени сведения за морското военно дело и обсадната война през епохата на Мерovingите .

Едва третата глава, която носи надслов „Въоръжение и снаряжение“, отговаря по тема на обявеното заглавие на дисертацията, което несъмнено би следвало да се промени. В тази част дисертантът демонстрира забележителни познания по темите, свързани с франкското въоръжение и снаряжение, като тук акцентът на изследването пада преди всичко върху анализа на наличния археологически материал. За начало текстът ни въвежда в археологическата проблематика чрез преглед на основните научни проучвания. Ценен за разбирането на темата е екскурсът, посветен на металообработването в римския и мерovingския период. След него текстът продължава с обстоен преглед на въоръжението във Франкското кралство и посочването на връзките му с това на Късната Римска империя. Тук дисертантът успешно съпоставя археологическите данни с информацията от разнообразни по жанр писмени източници и редките на брой запазени изображения на оръжия от периода.

Четвъртата глава на работата, „Въоръжението. Ритуал, символика и традиции през Мерovingския период“, разглежда подробно ритуалната роля на оръжията. Основен акцент тук е изследването върху символичното значение на оръжието, чието носене в този период е изключителна привилегия за франкската аристокрация – меча. Дисертантът успешно очертава ритуалите и традициите, свързани с оръжията и

снаряжението в Мерovingската епоха, като се спира по-обстойно на мечовете с нитованите пръстени. Текстът защитава аргументирано тезата, че мечовете с нитовани пръстени показват връзката между краля и неговия последовател. От голяма стойност тук са изработените лично от дисертанта карти, които показват местонахождението на находките на мечове с нитовани пръстени и доказват извода му, че разпространението на споменатите мечове далеч извън границите на Франкското кралство свидетелства, че това най-вероятно е общогермански езически обичай. По-нататък главата продължава с аргументиран анализ на т.нар. „змиевидни“ остриета, (известни още като „змия на меча“), и разглеждането на общия проблем за символичната натовареност на оръжията през периода на Мерovingите, завършвайки с преглед на свидетелствата за ритуалната, символната и практическата връзка между военния елит и краля.

Заключението на работата представя в синтезиран вид разгледаните теми и изводите на проучването. Приложенията в края на дисертацията са уместно подбрани и спомагат за разясняването на редица проблеми, разгледани в основния текст, като например сложната генеалогия на Мерovingската династия.

В дисертационния труд на Владимир Василев могат да се открият няколко приноса. На първо място трябва да се спомене, че неговата тема е новаторска за българската медиевистика. Дисертантът е издирил и използвал впечатляващ обем от писмени извори, исторически изследвания и археологически данни, показвайки много добро познаване на засегнатата тематика. Отлични качества притежава подробният анализ на символичната, ритуална и социална роля на въоръжението и снаряжението от Мерovingската епоха. Приносно е изследването върху символиката на меча и особено на мечовете с нитовани пръстени.

Наред със своите безспорни постижения и добри качества текстът притежава и някои недостатъци. Забелязват се известен брой стилистични грешки, повторения на еднакви съюзи и думи в едно и също изречение, излишни думи, пропуснати запетаи. Личи стремежът на автора да използва по-кратки изречения, но това понякога накъсва мисълта му и я прави неясна. Среща се различно изписване на името на една и съща личност, като например това на франко-римския военачалник Мумолус, (споменат в един и същ абзац като Мумолус и Мумул, вж. с. 75). Фамилията на известния автор Бърнард Бакрейш е изписана като „Бакхрах“, което предава изписването ѝ на латиница, но не и произношението на български.

Въпреки споменатите забележки, крайното ми заключение е, че дисертантът се е справил със задачите и целите, които е дефинирал в уводната част на своята работа. Представеният текст отговаря на изискванията за самостоятелно научно съчинение и авторска докторантска дисертация, която съдържа научни приноси. Тъй като всички останали условия на конкурса също са изпълнени, аз гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Владимир Тихомиров Василев.

20.05.2021 г.

Подпис: